

**Nauicula siue speculum fatuoru[m] Prestantissimi
sacraru[m] literaru[m]**

Geiler von Kaysersberg, Johannes

Argentorati, 24. Jan. 1513

6 Pueris parce[n]tium (Kinds narren) Nole. Pueros nimis diligere: eis
correct[i]o[n]em substrahere: puerum a discendo prohibere: egregios
p[rae]ceptores negligere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70346)

onem et considerationem et sollicitudines seculares recolligere totaliter a se
nosmetipsos ad virtuosam vitam. Nolo dicas mihi/senex sum: sed quomodo
incipere. Est enim hec etas apta ad conversionem: displiceat veritas vita/
proponas bene vivere habet tunc tempus: et deus miserabit. Non habes quod ieiunes/
vigiles/oras/peregrineris pro mala voluntate non habes unde elemosinas
tribuas egenti/neque restituas male ablata: eleva manus in deum exteriores
res et interiores/affectum/intellectum/sive cogitationem et audientiam in deum:
pete misericordiam. hoc est sacrificium vespertinum de quo psalmus. Elevatio manuum
meorum sacrificium vespertinum. Rogemus dominum.

Feria quarta post Invocavit. v. Martij.

Stultorum infinitus est numerus. Ecclesiastes. i. Evangelium.

Hec turba stultorum est eorum que parcat pueris (kind narrere)
Sunt hi quatuor noli signa. Prima nola est: pueros nimis diligere. Sed ais: nunquid propter dilectionem pueri nolis
sum insignis fatuorum: ad hanc naturam instigat/etiam bestie canu-
los suos diligunt: et iubent mariti uxores suas diligere/quomodo etiam filios
los non diligere liceret. Non dico ego quod diligere non liceat. Scio quod dicit
dominus: diligas primum tuum: sunt autem et filii primi: sed dixi nimis diligere pu-
eros: hoc est inordinate et super deum diligere. Sunt enim quidam suos pue-
ros super deum diligentes: et magis in pueris quam in deo placetiam habentes
libentiusque eos quam deum videntes: parati potius deum offendere quam pue-
ros: intelligo ego hoc de placetia voluntatis et liberi arbitrii/non sensualis
tatis: aliter non habet veritatem: et sic pueros super deum diligunt/eosdem suum deum
faciunt. Aug. Hoc ab homine colitur quod pro ceteris diligit. Fatuos illos dominus
deus aliquando percutit et punit: imo miseretur/cum ex bonitate sua sub-
trahit eis illos pueros: ut sic parietes corda sua a pueris ad deum quaerant/
erigant et diligant. Inde puto aliquando fieri posse regulam quod pueri qui
sunt multum affabiles et prudentes pulcherrime cito moriuntur: quod parentes
eosdem nimio affectu diligunt: et cum nimia sollicitudine eos sine cursu matris
di nutriunt et educant. Vbi gratia: quoniam eos nituntur ad gradum evehere: dominos et
rectores civitatum ex eis efficere: hereditates magnas eisdem acquirere: di-
uitiis desponsare: sicque ornando eos et filii vanitatis studendo/dei ob-
liviscunt aliquando: et ea que ad suam et aliorum salutem sunt/negligunt: et sic propter ni-
miam dilectionem puerorum/quoniamque offendunt deum: et seipos danant. Matth.
x. Qui amat filium vel filiam super me non est me dignus.

Secunda nola est: pueris correctionem subtrahere. Puer est inquam
vidue/orphanus/satis flagellatus est: pater sibi subtractus: ut quod eum
liberaret: volo eum sine dimittere voluntati. Satis flagellatus est: vix quidem est
o stulta: sed flagellum flagello superaddis/dum cum non flagellas: parum est pa-
tre: et tu eum pro tua negligentia vis parari deo et aia/honore et fama. Quid
penitas fiet ex eo/cum eum sic dimiseris sine voluntati. Si nescis/audi Sas

lo monē q̄ te docet: Puer q̄ dimittit sue volūtati / pfundit matrē. Pro
 uer. xxi. tu adde: z patrē z oēs suos / sanguineos / immo z scripim.
 Semetipm̄ in quā: qualis em̄ fiet putas: plane blasphem⁹ / fornicari⁹
 us / usor / gluto: z tūc videbis q̄z bñ ei feceris / sue volūtati eū dimittēs
 do. Nolito putare q̄ hec terra aliquē fructū bonū pducatur / virtutū / sed
 spinas z tribulos vitiorū. Maledicta hec terra: hec limi massa ab ado
 lescētia sua pna est in malū / sponte pducit peccatum. Si vis vt bona
 opa pducatur / oportet hec bona inseras (wilt du das es bonen trag / in
 latin. a. bona opa (so muos man sie setzen) Ex se sciunt pelerare / litiga
 re / ligurire / mentiri / z cetera pctā pducere. Non aut̄ orare / vez dicere /
 mansuetudinē / humilitatē zc. optet igit̄ vt inserant̄. Noli q̄ dimiterē
 eum sue volūtati: qz corrupta est hec in origine: est terra falsa corrupti
 one originalis pcti. Nledū aut̄ se / sed z matrē pfundit / patrē / z totā pge
 niem quā infamat p suā malā vitā z ignominiosam. sed de h̄ tacco: cō
 fundit aiām tuā o pater z mater. Scito q̄ oim pctōz q̄ ex tua neglti
 gentia fili⁹ facit eris princeps: testis est Apl̄s: Facies z pscntēs zc. Ro
 m. i. j. Esto q̄ nullū aliud pctm̄ haberes q̄z q̄ negligeres corripe pu
 eros peccātes. s. es des deuotissima / misericordissima in paupes / in deū
 p̄ssima: nihilomin⁹ pibis. Porro quō dāna etiā corpōz parētibz nes
 gligētibz inserant̄ / est nota hystoria de Neli: q̄ qm̄ tepidē correxit filis
 os / vna cum eisdem occidit morte subitanea. Nota est hystoria de eo
 q̄ apud Boe. in de disci. scola. parēti nasū dētibz demordit / q̄ p ei⁹ ne
 gligentia asserbat in hūc suspēisionis se articulū deuenisse. Nolite q̄
 frēs mei negligere disciplinā filioz / ne in pctis eoz inuoluamini. Au
 dite p̄monitōem Salomonis Prover. xxi. Noli puero subtrahere di
 sciplinā: si em̄ pcussis eū / vga nō moriet̄ / z aiām ei⁹ de inferno libe
 rabis. Nota vba z signa mysteria: vba em̄ sapiētū dñt statera pōdera
 ri. P̄io noli: fac qd̄ potes: sit tibi volūtas etiā si desit facultas: fac ne
 in te sit culpa z negligētia: si p̄feceris corripiedo / bñ qd̄ dē: si nō / innocēs
 eris: immo p̄mio nō fraudaberis. Sic ethiops z si in balneo alby non
 fiet / tñ mercedē is q̄ eū lauit recipiet. Itaqz vez est q̄ nulla plaga p̄di
 ta est / nisi ea q̄ deciderit. Ego dixerim / q̄ etiā illa nō erit p̄dita: qz tu
 p̄m̄iū de ea habebis in celo / q̄uis inefficax fuerit in puero. Scdo noli
 puero subtrahere. Dicis: z qd̄ icusare puez vt corrigeret̄: puer ē. ego
 ecōtrario dico: qz puer est / ideo corrigēd⁹ est. Tu dicis carta est cādē
 da / z tabula rasa lenis z q̄ nō debet aliqd̄ inscribi. ego ecōtrario: qz ra
 sa est / ideo dñt inscribi scie z vtutes. Tu dicis: olla est noua / q̄ nō in
 fundenda p̄cioso liquore balsamo. ego ecōtrario: qz noua est / dz balsa
 mo infundit: qz qd̄ noua testa capit iueterata sapit. Tu dicis: surcul⁹
 lentus est: q̄ flecti nō debet. ego ecōtrario: qz lent⁹ est flecti debet: z non
 differri q̄ usqz robur acq̄rat. Noli q̄ disciplinā subtrahere a puero / qz
 puer est: immo qz puer est disciplinā adhibe: capacia sunt specula ter

¶ Pueris parcentium

sa nondum prauis habitibus maculata/facile virtus et veritas relucebit.
Tertio disciplina quae adhibe discretas: si ex fragilitate puer bono excesserit/corripe cum benignitate: ut Maria Iesum: Fili quod fecisti nobis sic.
Si pueruus fuerit rebellis/corripe duris regis. Non subtrahas ei regem: fac tamen tui ex parte ut ex charitate non impetu ire aut vindicte procedat tibi.

Quarto sic age frater/peute cum regis: non manu non pugno/non pede calcas: nihil ei nocebit: non morietur/sed plane inde vita viuet gratia et gloria. Qui/ro/sic enim de inferno animam eius liberabis: hoc est debet finis correptionis .s. ut animam eius liberes de inferno. Nunc quod non statuit a quibusdam deo in multas vanas cadunt sollicitudines/anxietates et labores. Alium finem statuerunt in puerorum suorum educatione quae ut saluentur. Nunc finem statuerunt ut possint finem seculum in statu vivere honesto iuxta suae familiae (ut autem) exigentiam. hoc finis: hoc statuitur: imbibitum est eis hoc propositum. Et iuxta exigentiam huius finis media nituntur adhibere: et quod hoc sine grandi sollicitudine et anxietate facere non possunt/inde subdunt se magnis miserijs et tribulationibus.
Quod si praedictum finem statuerent .s. liberare puerum ab inferno et saluare animam eius/ut in eo fiat voluntas dei/et precise ad hunc finem tenderent/et pro praedictoissima media essent in bono quiete et pace: neque cogrentur se alijs subijcere adulari. Sed simpliciter ad hunc educarent et instruerent in bonis moribus: et cum ad etatem puenissent/debitum domino totum remitterent: nihilominus faciedo humane finem dictam recte rationis.

Tertia nola est: puerum nolle doceri. Est haec nola non stulticie/sed infamiae. Sunt qui nollet puerum suum filium esse doctum: putarent eis fore dedecus. Non est haec insania/velle habere corpus pulchrum/sanum/diuitias et gloriam et animam negligere: potius parte non proficiat. Quis filium non sapientem/sed fatuum esse: tibi profecto scilicet fatuissimo. Teheani cratis tristis armonia fert. Si mihi dicebat passim clamare liceret: Vos omnes fatuos vellem appellare profanos. Quos agitat nimio funesta pecunia ludo: Diuitias legitis natis: et dogmate nullo pectora lactatis/nec dexteritate seruatis. Putat fatui illi profanum esse si quis sciret litteras. Dic quis fuerit Julius cesar/Augustus/Cicero/Plinius et alij multi sine numero/qui profuerunt reipublice: et tamen erant doctissimi: ita ut Julius diceret sic in militia/sic et in peritia alios vincere. Est plane splendor maximus in principe/doctum esse et praecipue notitia multarum huiusmodi linguarum: dedecusque non paruum nobilibus si latine linguae et aliarum disciplinarum sint imperiti. Recitat Jacobus Slet statensis non nullos Alemanos ad Martinum .v. Romanorum pontificis misissos fuisse: inter quos comes erat eleganti et puerorum corpore/eminens super ceteros ros omnes: cum pontifex de more illos salutare et aliquid cepisset/non potuit lingue commercio ad comitem utriusque quae sermone quem a matris verbis didicerat potenter: neque Romanam neque Italica lingua norat. Subridens pontifex ait circumstantibus: Ecce bella bestia. significans eum bellum esse corpore/sed bestiam taciturnitate. Comes ubi verba et mentem pontificis ex colle

Turba VI. IIII

gis suis cognouit: bono pudore p̄motus/ tris filios ad Achaemias
Italie: Bononiensem misit/ vt lris operā darēt/ nolēs vnq̄ chare poste
ritati qđ sibi p̄tulerat forsitan euenire. Nec patrē spes sefellit: nā filij
oēs sum: no studio ceteris multis p̄stāiores euasere: vsq̄ adeo vt vn̄
in Agrippinen. Archiepm: duo reliq̄/ alter post alter in Monasterij
en. ecce antistites doctrine merito digne fuerint exaltati. Itaq̄ pater
na pfusio filijs laudē peperit z glam immortalem.

Quarta nola est: egregios p̄ceptores negligere. Impedit q̄sdā tur
pis illa auaricia: q̄ zli optarēt filios suos fore doctos/ attñ optimo p̄
ceptori eos tradere non satagūt: sed cui p̄tingit/ parcentes pecunijs.
Non sic/ sed optima forma p̄ponēda est puero: quēadmodū notabilis
docet Quintilianus/ Enneas Siluius/ z alij q̄ de pueroꝝ educatōne
scribūt. Quesiuit Philipp⁹ filio suo Alexādro magno p̄ceptorē Ari
stotele q̄ habuit/ Platonē/ q̄ Socratē: inde tales euasere. Nos aut̄ ta
libz p̄ceptoribz filios credim⁹ q̄ eosdē nobis maiores reddūt fatuos
q̄ receperint. Rogemus.

Feria quinta post Inuocauit. viij Martij.

Stultoz infinitus est numerus. Eccl's. j. Euangelium.

Sextima turba stultoz est: susurrōnū seminantiū discordi
as (klapper narrē) z necesse est frēs vt nolīs signent. Nō em̄
oēs seminātes discordiā sunt de nūero hoz stultoz. Pau
lus sciēs qz vna ps esset saduceoz z altera phariseoz ex
clamabat in psilio: Turi frēs ego phariseus sum fili⁹ phariseoz de spe
z resurrectōe mortuoz ego iudicor. Et cū h̄ dixisset: facta est dissens
io inter Phariseos z Saduceos. Act. xxiij. Ecce quō Paulus semi
nauit discordiā: z nunqđ fatuus erat de numero hoz: Absit: sapiens
em̄ erat: stultitiā hic nō fecit: qz causauit discordiā p̄ quā tollebat ma
la p̄cordia. s. in mala volūtate: z h̄ vtiqz fuit laudabile. Fecit h̄ an̄ euz
dñs Iesus. Nō veni inq̄t pacē mittere/ sed gladium. Matth. x. Itaqz
nō oēs discordiā seminantes/ sunt de hoz numero. Sed vt eos no
scamus notāde sunt qnqz nola.

Prima est: loq̄ mala amicitie ablatiua. Susurro in h̄ differt a de
tractore: qz detractor intēdit diminiuere famā: ille aut̄ auferre amicitia
am. Sed in materia p̄ueniūt: qz vterqz mala de alio refert. Difficile
p̄t cognosci susurro p̄ illā nola: qz occulta est: nisi p̄ sequētes patefiat.
nō em̄ p̄t q̄s bñ discernere q̄ intentōe q̄s de alio mala referat: vtz si se
quētes nola affuerint/ poterit facilius d̄iudicari. Quis q̄so cognouit
ser illos susurrōnes q̄ discordiā seminabāt inter b. Gregoriū z impa
tricē Constatinā: De q̄ legit in eius gestis qz inter eū z impatricē (q̄ ei
fauebat i veraci expugnatōe: quā habuit s̄ Joannē Patriarchā: q̄ syno
do p̄gregatā i grecia/ ordiāuit se vniuersalē vocari. i. toti⁹ ecce caput)